

ProDeimos

Jaarverslag
2023

Inhoud

Terugblik 2023 3

Mediabereik 6

Koning bezoekt ProDemos 9

Publieksprogramma's ProDemos 11

1. De basis van democratisch besef 11

Expertisepunt Burgerschap 12

Democracity primair onderwijs 13

Aantal deelnemers per provincie 13

2. Beleving van de democratische rechtsstaat 14

Voortgezet onderwijs 14

Percentage bereikte leerlingen per provincie 14

Eerste en Tweede Kamer 16

3. Klaar voor het burgerschap 19

MBO 19

Percentage bereikte leerlingen per provincie 19

Europa 21

4. Democratisch burgerschap stimuleren 23

Bezoekerscentrum 23

Aantal bezoekers 23

Pilot provincie Limburg 24

5. Goed geïnformeerd naar de stembus 26

Jongeren en verkiezingen 26

Aantal bereikt 26

Een toegankelijke StemWijzer 28

Bereik 2023 32

6. Een sterk ProDemos 35

Medewerkers in beeld 38

risico

meer parkeer
plaatsen
+ spoorwag

edynis

mindere
belasting

Delany

fra

Meer
menselijke
laten

Free palestina

Aan welke
landen NL
steunt.

Alles is
TE DUUR

Palestine
♡

dat
belasting

aan
lagen
bepalingen
laning voort

wek
wordt

FREE
Palestina

Gratis
School voor jongeren
(Beter toekomst)

Alles
goedke
vunnen
lega

del

Het
is Alles
te duur!

Beter
salaris
voor de
minimumloon

Btw
omho
voor rijke
mensen!

6 meer geld
aan palestijnen
geven

studiefin
ngomhoog
ea geld geven

zelf een
stap

meer
geld
voor
zorg

Klaagmuur op het mbo-verkiezingsfestival op het ROC Mondriaan in Den Haag, 6 november 2023

Terugblik 2023

Het jaar 2023 kan omschreven worden als een turbulent politiek jaar. Dit had ook zijn weerslag op ProDemos. Al aan het begin van het jaar draaide het programmteam verkiezingen op volle toeren in aanloop naar de Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen. De opkomst voor deze verkiezingen ligt over het algemeen lager dan bij de Tweede Kamer- en gemeenteraadsverkiezingen. Daarom besteedt ProDemos veel aandacht aan de uitleg over deze bestuurslagen en de aan de Provinciale Statenverkiezingen gelieerde Eerste Kamerverkiezing. Dat doen we bijvoorbeeld in animatievideo's. Met de scholierenverkiezingen, speciale gastlessen, de mbo-verkiezingsfestivals en de stemhulp YoungVoice richtten we ons op nieuwe en toekomstige stemgerechtigden. Helemaal nieuw was het online platform STEM. Dit kwam in plaats van het gedrukte magazine voor scholieren en mbo-studenten.

Exceptionele bereikcijfers

Na de verkiezingen in maart richtten wij ons op onze reguliere activiteiten en het versterken van onze marketingactiviteiten en relatiebeheer. Ook investeerden we in extra uitvoeringen van bijvoorbeeld Haagse Stemmen, om het gesprek over de politiek in Nederland te stimuleren. Maar begin juli viel het kabinet, met een vervroegde Tweede Kamerverkiezing als gevolg. Het programmteam was al opgewarmd en het draaiboek lag klaar. ProDemos bereikte met de vele activiteiten ongekend veel deelnemers. Zo werd de StemWijzer maar liefst 9,1 miljoen keer volledig ingevuld, een record voor een landelijke stemhulp. Ook de Scholierenverkiezingen waren ongekend succesvol: maar liefst 144.000 leerlingen en studenten brachten hun stem uit. Ook andere activiteiten wisten eerdere resultaten te overtreffen. Zo gingen YoungVoice, de verkiezingskranten en het Stem jij ook?-project hun streefcijfers ruimschoots voorbij. Door alle media-aandacht kwamen onze activiteiten bij maar liefst 13 miljoen kijkers in beeld. Kortom: een bijzonder jaar met uitzonderlijke resultaten die we waarschijnlijk niet snel kunnen evenaren.

Bijzondere werkbezoeken

De verkiezingen waren ook aanleiding voor bijzondere bijdragen van volksvertegenwoordigers en ambtsdragers. Bij onze verkiezingsfestivals konden we rekenen op de actieve deelname van kandidaten en zittende volksvertegenwoordigers. Ook ministers vroegen

Bezoek minister Dijkgraaf aan mbo-verkiezingsfestival op het
Albeda Collega in Rotterdam, 21 november 2023

met werkbezoeken aandacht voor de verkiezingen, met name onder jongeren. Zo bracht toenmalig minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Bruins Slot in maart 2023 een bezoek aan een ROC in Rotterdam. In aanloop naar de Tweede Kamerverkiezing bezochten zowel BZK-minister De Jonge als onderwijsminister Dijkgraaf een mbo-verkiezingsfestival.

In het najaar ontving ProDemos een bijzondere gast aan de Hofweg. Ter gelegenheid van het 12,5-jarig bestaan van ProDemos bracht koning Willem-Alexander een bezoek aan het huis voor democratie en rechtsstaat. Samen met een klas derdejaars vmbo-leerlingen volgde hij twee populaire onderdelen uit de Haagse educatieve programma's. Ook sprak de koning met onze begeleiders over hun werk en met onze partners van BZK, de Tweede en Eerste Kamer over hun invalshoek van en belang bij het werk van ProDemos.

Continuïteit en groei

ProDemos streeft ernaar steeds meer mensen te bereiken met haar activiteiten. Dit geldt voor algemeen publiek en specifieke doelgroepen. Zowel in aanloop naar verkiezingen als in periodes zonder verkiezingen. Veel aandacht gaat uit naar het onderwijs. We willen meer leerlingen en studenten bereiken in het hele land.

Met het oog op de continuïteit en duurzame groei wil ProDemos haar financiële basis verbreden. In 2023 lukte het een meerjarige subsidie te verwerven van de Europese Commissie, onder andere om in 2024 aandacht te besteden aan de Europese Parlementsverkiezing. Ook resulteerde onze samenwerking in het Expertisepunt Burgerschap in een meerjarige subsidie van het ministerie van OCW. Hiermee gaan we activiteiten organiseren die bijdragen aan de professionalisering van leerkrachten en docenten op het gebied van burgerschapsonderwijs.

Met dank aan het amendement van Kamerlid Sneller, dat in het najaar tijdens de begrotingsbehandeling van BZK een Kamermeerderheid kreeg, kan ProDemos in 2024 een miljoen euro investeren in groei van onze activiteiten gericht op scholieren en studenten in Groningen, Drenthe, Flevoland, Zeeland, Noord-Brabant en Caribisch Nederland verder weg van Den Haag. De pilot in Limburg, die ProDemos sinds afgelopen jaar uitvoert in opdracht van de provincie en BZK, brengt de nodige ervaring en ideeën voor het plan van aanpak hiervoor.

Net als veel organisaties werd ProDemos in 2023 geconfronteerd met aanzienlijk hogere lasten. Dit werd in tegenstelling tot eerdere jaren helaas niet gecompenseerd door loon- en prijscompensatie door het Rijk. Ook de extra lasten vanwege de vervroegde verkiezingen heeft ProDemos voor eigen rekening moeten nemen en financieren.

Stabiele basis

ProDemos heeft in de afgelopen jaren veel aandacht besteed aan de professionalisering van de organisatie. Dit heeft geresulteerd in een stabiele basis. Het programmatisch werken draagt bij aan doelgericht werken. Er kwam meer focus op specifieke doelgroepen, bijvoorbeeld in het programma voor volwassenen. Minder succesvolle activiteiten werden gestaakt of afgeschaald. Dat er een programmaplan voor vervroegde verkiezingen klaarlag

Mediabereik

TOP 5 MEDIA

Bereikte personen via sociale media en online

1	NOS	42.691.700
2	Algemeen Dagblad	19.809.540
3	De Telegraaf	6.823.412
4	RTL Nieuws	3.283.132
5	Reddit	1.490.661

Mediabereik: het totaal aantal bereikte personen via artikelen in sociale media en online waarin ProDemos wordt genoemd.

Bereik van sociale-mediaplatforms

Aantal volgers*	Aantal bereikte personen
8.109 	145.362
7.400 	15.441
6.795 	205.200
2.114 	9.329
1.967 	265.821
26.385	641.153 Totaal

Het bereik betreft het zogenaamde 'organische bereik', dit is onbetaald bereik.

* per 31 december 2023

Bereikte personen met artikelen over ProDemos

Aantal artikelen | Aantal bereikte personen

2023	1.562	97.767.208
2022	1.314	41.808.919
2021	1.877	42.539.809

Aantal artikelen in sociale media en online waarin ProDemos wordt genoemd met het totaal aantal bereikte personen.

Bereikte personen van de websites

prodemos.nl	lesmateriaal.prodemos.nl	
Bezoeken	939.424	74.428
Gemiddelde tijdsduur (sec.)	81	180
Unieke paginaweergaven	1.340.872	163.996
	78.512	DOWNLOADS

op het moment dat in juli het kabinet viel, kenmerkt de professionaliseringslag die ProDemos heeft weten te maken.

Er blijft altijd ruimte voor verbetering. ProDemos heeft eind 2023 adviesbureau Hoenderstaete opdracht gegeven de zelfevaluatie te doen. Deze is voorgeschreven in het protocol voor de periodieke visitatie die ook in 2024 weer zal plaatsvinden. Met de verbeterpunten uit het rapport zal ProDemos in 2024 verder bouwen aan de organisatie.

En dat is mogelijk dankzij de onvermoeide inzet en grote expertise van onze begeleiders en medewerkers, die met elkaar van het afgelopen jaar ProDemos' meest succesvolle verkiezingsjaar ooit hebben gemaakt.

Eric Stokkink
Directeur-bestuurder ProDemos

Bezoek koning Willem-Alexander aan ProDemos in Den Haag, 30 september 2023

Koning bezoekt ProDemos

Bezoek koning Willem-Alexander aan ProDemos in Den Haag, 30 september 2023

Ter ere van het 12,5-jarige bestaan van ProDemos bracht koning Willem-Alexander op 30 september een bezoek. Hij praatte met derdejaarsleerlingen van CSG Willem de Zwijger uit Schoonhoven en samen deden ze de 'Wie wat wet'-quiz. De leerlingen vonden het leuk om met de koning te praten: "Hij is echt heel aardig en was echt geïnteresseerd in ons!"

Ook sprak de koning met educatieve begeleiders van ProDemos. Zij vertelden hem over hun werk en drijfveren. Op de vraag van de koning hoe zij omgaan met leerlingen die niet zoveel vertrouwen hebben in de politiek, antwoordde begeleider Gabriël: "Wij gaan echt het gesprek aan: wat is bijvoorbeeld de oorzaak van het wantrouwen?"

Democracy op het gemeentehuis in Dongen, 15 juni 2022

Publieksprogramma's ProDemos

1. De basis van democratisch besef

Programma voor het primair onderwijs

Burgerschapsonderwijs in het basisonderwijs legt het fundament voor een goed begrip van de democratische rechtsstaat. ProDemos heeft ook in 2023 ingezet op het bereiken van meer basisschoolleerlingen.

Successen en geleerde lessen

ProDemos wil graag steeds meer actief zijn 'in de klas' en dat is ook het afgelopen jaar gelukt. Met name de Derde Kamer, een koffer met lesmateriaal, was populair bij docenten en leerlingen. De Derde Kamer biedt een mooie kans om de werking van de beide Kamers te behandelen in het klaslokaal. Ook Prinsjesdag en de verkiezingen krijgen een prominente plek. Het afgelopen jaar zijn ruim 6.200 koffers besteld door docenten. Hiermee is een veelvoud aan leerlingen bereikt. Daarnaast is ook ons online lesmateriaal uitgebreid. Zo maakten we in samenwerking met School.tv een interactieve les om kennis te maken met de Tweede Kamer.

Samenwerking

Democracy blijft één van de meest aansprekende en succesvolle activiteiten voor basisscholen. In 2023 wisten gemeenten en scholen ons weer volop te vinden. We groeiden met deze activiteit naar 15.725 deelnemers. De waardering voor de uitvoering is nog altijd groot. Leerkrachten gaven het gemiddeld een 8,3. Ook is het gelukt om meer structurele samenwerkingsafspraken te maken met gemeenten. In 2023 voerden we Democracy in een groeiend aantal gemeenten uit. In 2024 hopen we dit nog verder uit te breiden.

We vinden het belangrijk om juist de mensen die voor de groepen staan voldoende kennis mee te geven over politiek en democratie. Daarom organiseren we ook workshops en rondleidingen voor leraren en leraren in opleiding.

Expertise- punt Burgerschap

Het Expertisepunt Burgerschap is een samenwerking tussen Stichting School & Veiligheid, het Kennispunt MBO Burgerschap van de mbo-raad, Stichting Leerplan Ontwikkeling en ProDemos. Het Expertisepunt Burgerschap biedt scholen ondersteuning bij de invulling van burgerschapsonderwijs. Met een online platform, helpdesk en adviseurs helpt het Expertisepunt schoolleidingen, coördinatoren en docenten. Daarnaast richt het consortium zich op het samenbrengen van onderzoek en beleid en het vertalen daarvan naar de dagelijkse praktijk.

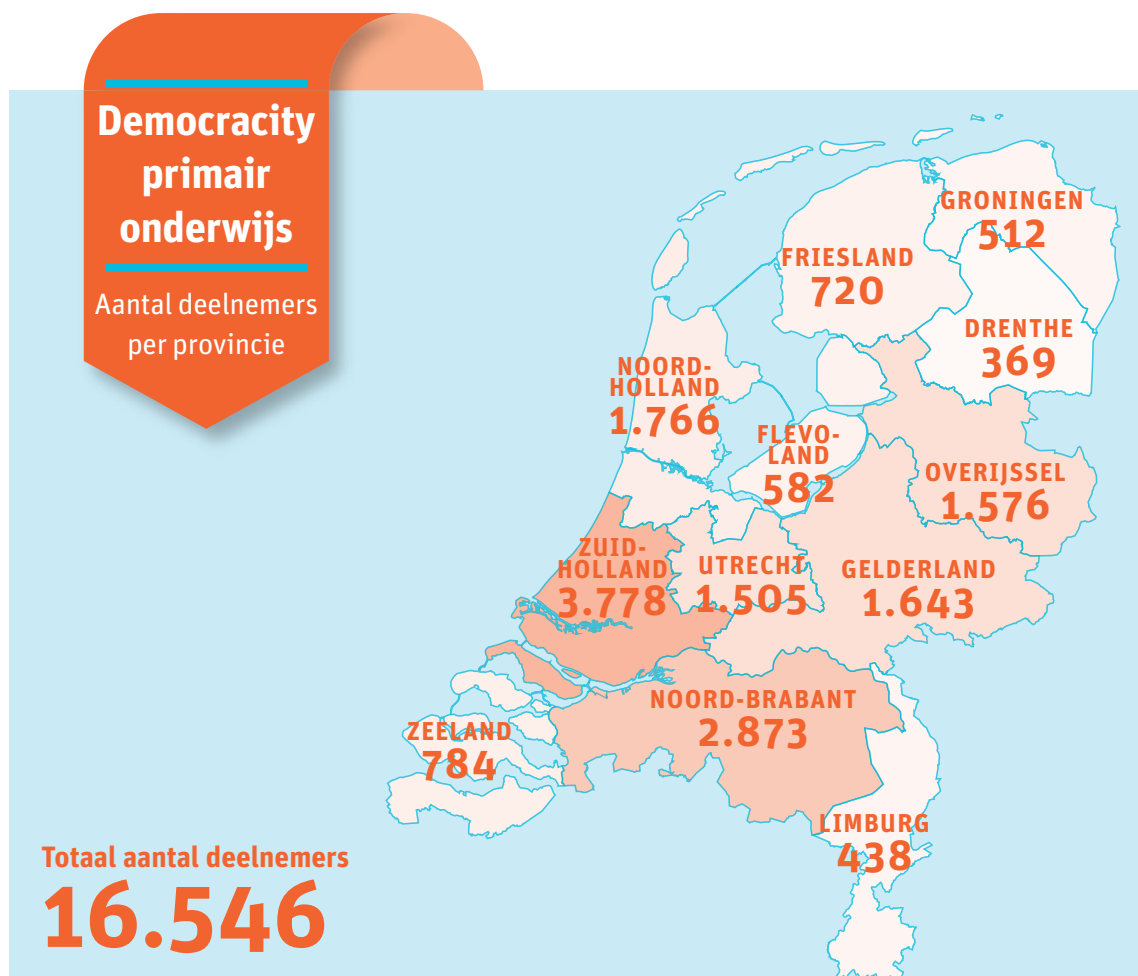
ProDemos is in 2023 gestart met de voorbereidingen voor de twee burgerschapsdagen die we in 2024 en 2025 organiseren voor het primair onderwijs en voor de regionale bijeenkomsten voor mbo-docenten. Leerkrachten in het primair onderwijs geven we hiermee handvatten om burgerschapsonderwijs in de praktijk te brengen. Met de regionale bijeenkomsten voor mbo-docenten borduren we voort op de ProDemos Docentendag Maatschappijleer. Deze is voor mbo-docenten vaak te verreizen. Daarnaast helpt ProDemos het Expertisepunt Burgerschap bij de doorontwikkeling van het platform, bijvoorbeeld met de ontsluiting van het lesmateriaal en bij de organisatie van andere bijeenkomsten voor het werkveld, zoals de burgerschapstafel voor onderwijsaanbieders.

Onderzoek en ontwikkeling

In 2023 rondde DUO (2023a¹) voor ProDemos een onderzoek af naar de behoeften van docenten en schoolleiders aan aanbod van lesmaterialen op het gebied van burgerschap. Daaruit bleek een groeiende behoefte aan ondersteuning op dit gebied. Docenten kennen ProDemos en maken ook gebruik van de middelen die we bieden. Ons aanbod voor docenten in het primair onderwijs sluit echter nog niet volledig aan op hun wensen. Zo lijkt er behoefte te zijn aan ondersteuning in de klas, met name bij het gebruik van materialen.

De samenwerking met de Europese Unie resulteerde in de ontwikkeling van extra online tools voor basisschooldocenten. Deze komen in 2024 beschikbaar via ons online lesmaterialen platform.

Verder startte ProDemos in 2023 met de ontwikkeling van een nieuw educatief programma voor in de klas. Dit wordt gebaseerd op de resultaten van het onderzoek onder docenten. Door de vervroegde Tweede Kamerverkiezing konden we deze ontwikkeling niet afronden in 2023. In 2024 zetten we de ontwikkeling voort en voeren we de eerste pilots uit.

2. Beleving van de democratische rechtsstaat

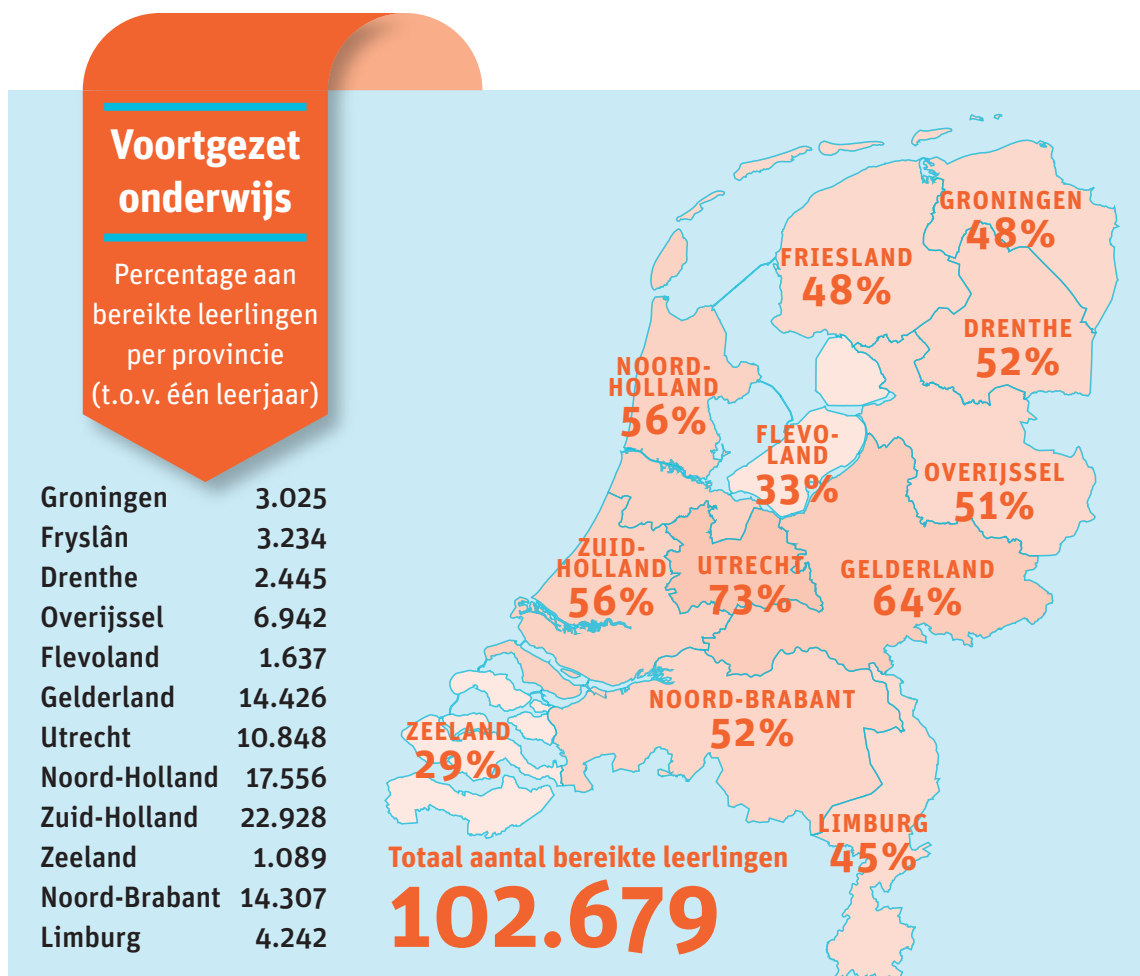
Programma voor het voortgezet onderwijs

ProDemos zet zich in om zoveel mogelijk leerlingen in het voortgezet onderwijs kennis te laten maken met de democratische rechtsstaat. Leerlingen bezoeken politiek Den Haag of volgen een educatief programma op het provincie- of gemeentehuis. Ook gaan wij naar ze toe en geven we gastlessen op school. In 2023 realiseerden we groei in bereik ten opzichte van 2022 en eerdere jaren.

Successen en geleerde lessen

ProDemos bereikt de meeste leerlingen in het voortgezet onderwijs met de educatieve programma's in Den Haag. Ook in 2023 waren deze ongekend populair. Door de tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer was het maximale aantal leerlingen dat we konden ontvangen wel beperkt. ProDemos is naast de locatie op de Hofweg ook actief op een nevenlocatie nabij de tijdelijke huisvesting van de Tweede Kamer. In 2023 kwamen 75.486 leerlingen naar politiek Den Haag. Dat het programma heel populair is, blijkt uit de waardering van leerlingen en docenten. Zij gaven de uitvoering gemiddeld een 8,3.

Ook in 2023 heeft ProDemos volop ingezet op meer activiteiten in het land. En met succes. Vooral onze gastlessen waren, mede door de twee verkiezingen, het afgelopen jaar zeer populair. Meer dan 6.615 leerlingen volgden een gastles in de klas. Ook onze gastlessen

Bezoek aan de Tweede Kamer met Politiek
Den Haag in Den Haag, 1 november 2023

Maatschappelijke stage bij de Tweede Kamer in Den Haag, 21 april 2023

In de tijdelijke Tweede Kamer kan ProDemos helaas minder scholieren, studenten en algemeen publiek ontvangen dan aan het Binnenhof. Desondanks bezochten ruim 100.000 mensen in 2023 de Eerste en/of Tweede Kamer met ProDemos. Zo'n 15.000 mensen kregen een rondleiding naar de Eerste en/of de Tweede Kamer. Daarnaast volgden ruim 75.000 leerlingen uit het vo en 10.000 mbo-studenten Politiek Den Haag voor Scholen.

Maar ProDemos doet nog meer in opdracht van de Kamers. Zo komt de leskoffer van de Derde Kamer – een initiatief van de Eerste en Tweede Kamer – ieder jaar in honderden klaslokalen terecht. Het opgetelde bereik ligt rond de 300.000. Het hoogtepunt vormt ieder jaar het finaledebat tussen verschillende klassen in de Eerste Kamer. Voor de Tweede Kamer verzorgt ProDemos 'Kamer in de klas', een educatieve website met tools om in de klas aan de slag te gaan met de politiek. Kamerindeklas.nl werd in 2024 bijna 9.000 keer gebruikt. Tot slot organiseert ProDemos in samenwerking met de Tweede Kamer de maatschappelijk stage voor leerlingen in het leerwegondersteunend onderwijs. De leerlingen maken tijdens deze stage een vlog over hun ervaringen in en rond de Tweede Kamer. Aan de basis van de goede samenwerking met beide Kamers liggen convenanten en heldere werkafspraken. Het convenant met de Tweede Kamer is in 2023 verlengd tot 2026.

rechtspraak bleven onverminderd populair. Verder groeide het aantal uitvoeringen van Klassenbezoek@gemeentehuis. We ontvingen hierbij 4.391 leerlingen in gemeentehuizen verspreid over het land.

Ook het gebruik van onze online leermiddelen groeide ten opzichte van 2022. Steeds meer docenten weten ProDemos te vinden voor online materiaal om in hun lessen te gebruiken.

ProDemos maakte eind 2023 de keuze om Parlement op School niet langer aan te bieden. Dit programma, waarbij leerlingen een dagvullend programma in de klas over de nationale politiek volgen, kende helaas te veel praktische haken en ogen. Ondanks verschillende aanpassingen bleef er te weinig animo voor. De lessen die we hieruit trekken nemen we mee in de ontwikkeling van toekomstige activiteiten voor het onderwijs.

Samenwerking

In de samenwerking met relevante partners hebben we mooie stappen gezet. Met name grotere gemeenten toonden interesse in het gezamenlijk uitvoeren van klassenbezoeken voor hun scholieren.

In het burgerschapsonderwijs zette ProDemos de samenwerking in het Expertisepunt Burgerschap voort. In 2024 organiseert ProDemos hiervoor de eerste eigen activiteiten.

Onderzoek en ontwikkeling

Vanaf begin 2023 maakte een nieuwe werkvorm onderdeel uit van enkele programma's in Den Haag: Eindbazen. Met Eindbazen bouwen scholieren zelf hun land op en maken daarbij politieke keuzes voor wat zij belangrijk vinden. Het is een interactief spel dat de hele klas op een groot scherm speelt. Eindbazen is ontwikkeld voor het vmbo, maar vanwege het succes en de hoge waardering hebben we besloten het ook in te zetten voor andere niveaus binnen het voortgezet onderwijs en het mbo.

Docenten waarderen
onze programma's
gemiddeld met een 8,3.
Studenten geven een 7,9.

8,3

Project Burgerschap op het Albeda College
in Rotterdam, 11 december 2023

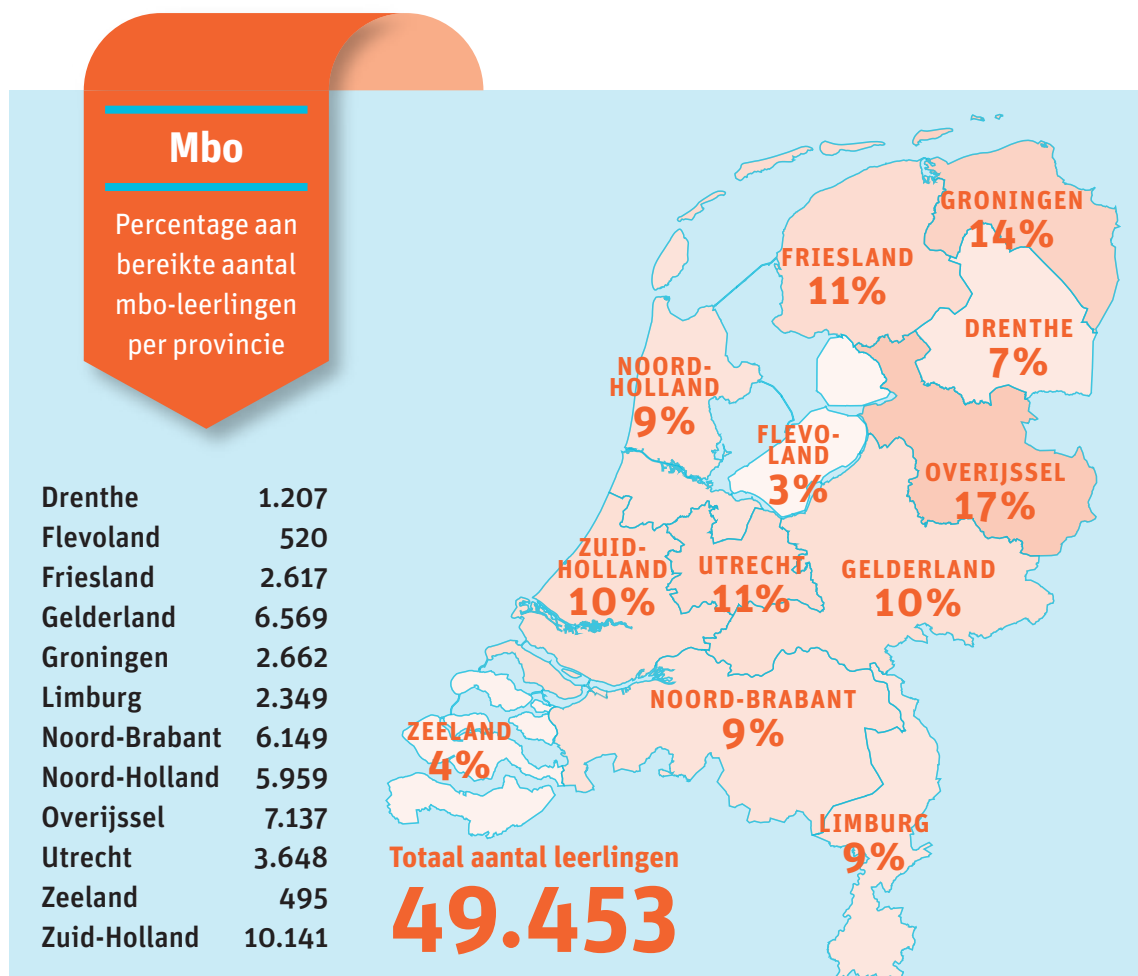
3. Klaar voor het burgerschap

Programma voor het mbo

Praktisch en theoretisch opgeleiden verschillen veel van elkaar in hun democratische participatie, blijkt uit verschillende onderzoeken (Ipsos, 2023² | Vollaard et al., 2022³). Mbo-studenten die de stemgerechtigde leeftijd hebben bereikt gaan minder naar de stembus dan hun theoretisch opgeleide leeftijdsgenoten. Daarom vindt ProDemos het extra belangrijk om mbo-studenten te bereiken met activiteiten die een blijvende indruk bij hen achterlaten. In Den Haag hebben we meer mbo-studenten ontvangen dan verwacht. Daarnaast is het gelukt om ook de stijgende lijn in het bereik van mbo'ers in het land vast te houden.

Successen en geleerde lessen

Een bezoek aan politiek Den Haag is een goede manier om de politiek te beleven, op de plek waar het gebeurt. Mbo-docenten kunnen twee weken na het vo inschrijven voor de uitvoeringen in Den Haag. Vanaf het schooljaar '24/25 hanteren we geen maximum meer voor het aantal mbo-studenten dat we in Den Haag ontvangen. Hierdoor beogen we de beschikbare capaciteit in Den Haag beter te benutten. We ontvingen ruim 10.000 mbo-studenten.

Ook in 2023 zetten we voor het mbo in op activiteiten in het land. Activiteiten op gemeenten en provinciehuizen, de plek waar het lokaal gebeurt, bieden een mooie manier om kennis te maken met de democratie. Klassenbezoek@Gemeentehuis, het Provinciespel en rechtbankbezoeken bereikten in de eerste helft van 2023 veel studenten. Ook de gastlessen op school groeiden in aantallen deelnemers ten opzichte van voorgaande jaren. In de tweede helft lag het aantal uitvoeringen – door de concurrentie met de eigen verkiezingsactiviteiten – lager dan verwacht, maar het aantal uitvoeringen op gemeentehuizen, provinciehuizen, rechtbanken en op school groeit gestaag. Het gebruik van online leermiddelen groeide in 2023 ten opzichte van 2022. Steeds meer docenten weten ProDemos te vinden voor online materiaal om in hun lessen te gebruiken.

Met Parlement op School en Project Burgerschap: Speak out Loud bereikten we minder studenten dan beoogd. Omdat we geen perspectief zien in verbetering zijn we, zoals hiervoor vermeld, gestopt met het aanbieden van Parlement op School. Project Burgerschap: Speak out Loud wordt enthousiast ontvangen en groeit gestaag. Daarom wordt deze installatie met werkvormen zoals de Burgerbar en de Staatskas voortgezet.

Samenwerking

Sinds 2022 werkt ProDemos met alle provincies samen om scholen het Provinciespel aan te bieden. Ook in 2023 had ProDemos veel aandacht voor het onderhouden en uitbreiden van contacten met gemeentes en provincies, onder andere in de pilot Limburg (zie kader).

Onderzoek en ontwikkeling

Sinds 2023 heeft ProDemos voor het mbo een eigen klankbordgroep van docenten. Met de inzichten die we zo verkrijgen kunnen we de kennis en wensen uit het onderwijsveld structureel meenemen in de programma-aanpak. De klankbordgroep kwam in 2023 tweemaal (online) bijeen.

In 2023 is door DUO (2023b*4) onderzoek gedaan naar de behoeften van mbo-docenten. Het onderzoek geeft inzicht in de inhoudelijke behoeften van docenten, alsook kennis over praktische zaken, zoals de optimale duur van een activiteit of voorkeur voor een vorm. De uitkomsten kunnen we meenemen in de plannen van 2024 en verder. Vanaf het schooljaar 2024 hanteren we geen maximum meer voor het aantal mbo-studenten dat we in Den Haag ontvangen.

Leerlingen van het Greijdanus College in de Europazaal bij ProDemos, 15 september 2021

ProDemos ging in 2023 een samenwerking aan met de Europese Commissie om activiteiten te ontwikkelen die de kennis en daarmee het bewustzijn over de Europese democratie vergroten. We willen (met name) scholieren en jongvolwassenen laten ervaren hoe het Europese besluitvormingsproces werkt. In 2023 hebben we bestaande activiteiten waar nodig uitgebreid met een Europese dimensie. Ook zijn we gestart met de ontwikkeling van nieuwe activiteiten in aanloop naar de Europese verkiezingen in juni 2024. Concrete voorbeelden hierbij zijn de verkiezingsgastlessen en verkiezingsfestivals.

Het Kamergesprek

PARLEMENTAIRE DEBATTEN UITGELEGD

ProDemos

4. Democratisch burgerschap stimuleren

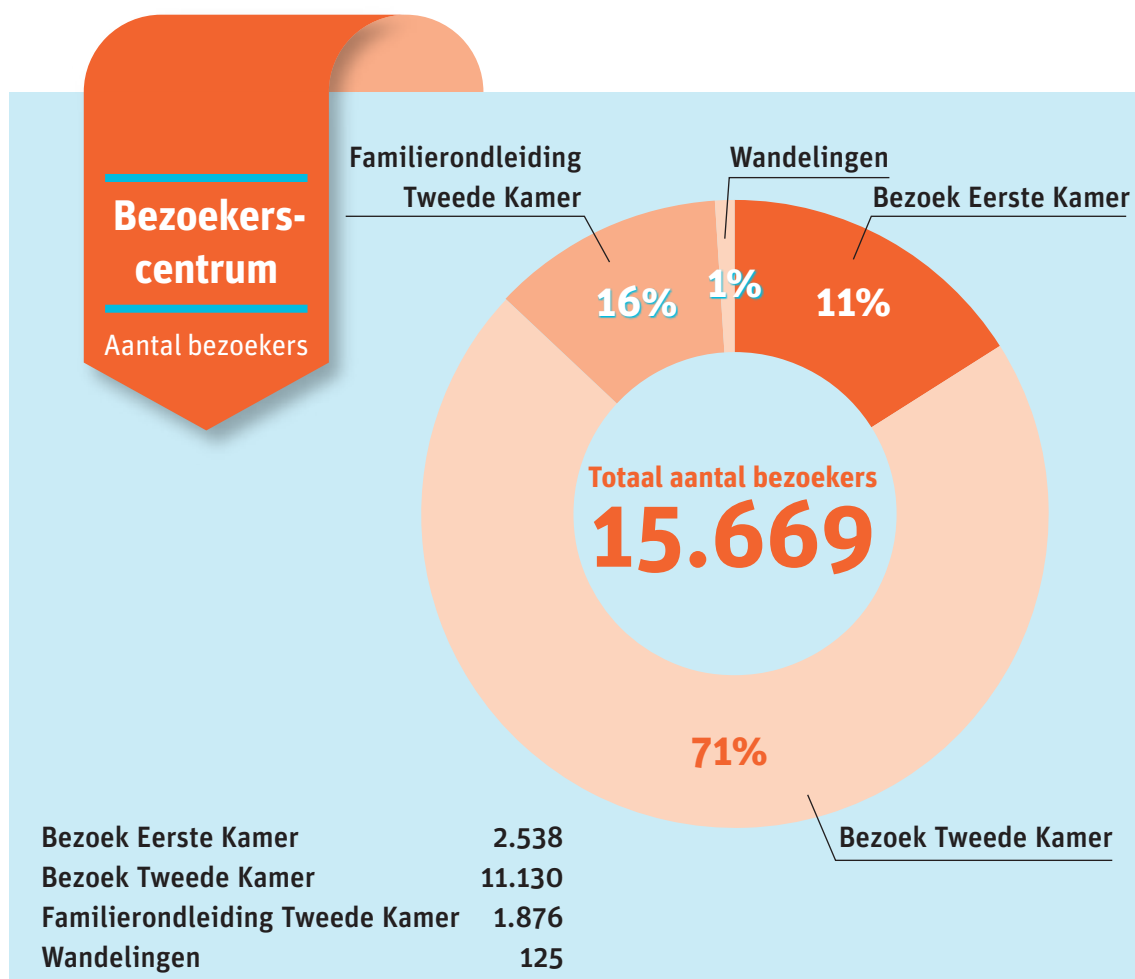
Programma voor volwassenen

Om actief burgerschap onder volwassenen te stimuleren biedt ProDemos laagdrempelig informatie aan over de democratie en rechtsstaat. ProDemos wil uiteenlopende groepen Nederlanders aanspreken, van mensen die dagelijks – als raadslid of professional – bezig zijn met de democratie tot mensen die juist afstand ervaren tot de politiek.

Successen en geleerde lessen

Met ruim 15.000 deelnemers aan de rondleidingen in Den Haag hebben we in 2023 meer bezoekers bereikt dan verwacht. Ondanks de verbouwing van het Binnenhof is hier toch animo voor. Met de familierondleidingen speelden we in op onze ambitie om mensen te bereiken die verder van de democratische rechtsstaat af staan. Deze rondleidingen bieden we aan via wijkcentra en bibliotheken. Om onze activiteiten beter te presenteren hebben we ons bezoekerscentrum aan de Hofweg opnieuw ingericht.

In 2023 heeft ProDemos haar benadering van doelgroepen op afstand van de politiek aangescherpt. De focus ligt op groepen die wel willen participeren, maar niet weten hoe. Deze groepen bereiken we met activiteiten die vallen onder Democratie voor Iedereen. Zo hebben we ingezet op het beter toegankelijk maken van onze activiteiten voor mensen met een licht verstandelijke beperking, bijvoorbeeld door aanpassingen in het taalgebruik en de

Workshop StemWijzer voor de Provinciale Statenverkiezing in Limburg, 12 januari 2023

De opkomst voor verkiezingen in Limburg is, ook vergeleken met andere provincies, al jarenlang laag. De gouverneur van de provincie Limburg, Emile Roemer, vroeg ProDemos om onze activiteiten in Limburg te intensiveren, met als primair oogmerk een hogere verkiezingsopkomst.

De provincie Limburg en ProDemos startten een pilot om met een nieuwe aanpak gemeenten, scholen en maatschappelijke organisaties te activeren. Kern van deze aanpak is de inzet van een regionaal netwerker, die woonachtig is in Limburg, de regio goed kent en er een omvangrijk netwerk heeft. Daarnaast werven we speciaal voor de pilot educatieve begeleiders uit de regio.

Met de 'Limburgse aanpak' verdubbelde het aantal boekingen voor onze activiteiten in de regio. Meer scholen werkten met onze programma's en het netwerk met scholen is fors uitgebreid. Ook zijn de dialogen in de wijk een succes. Onze contactpersonen ervaren deze werkwijze als prettig en meer toegankelijk. Zo dichtten we de (figuurlijk) grote afstand naar 'Den Haag' en komt ProDemos letterlijk dichterbij. De Limburgse aanpak zetten we in 2024 voort en we breiden deze ook uit naar andere regio's.

instructie aan begeleiders. De twee verkiezingen in 2023 boden een kans om veel volwassenen te bereiken. En dat is gelukt. Dat had wel een dempende werking op het bereik dat we met Democratie voor Iedereen buiten de verkiezingen om realiseerden.

ProDemos stimuleert het gesprek over de politiek in Nederland. Vanwege het succes van bijvoorbeeld Haagse Stemmen, hebben we in 2023 meer edities georganiseerd. In totaal hebben we met acht edities van het Kamergesprek en zes uitvoeringen van Haagse Stemmen een mooi bereik gerealiseerd.

In de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen hebben we de online tool StemmenTracker, een stemhulp die kijkt naar het daadwerkelijke stemgedrag van partijen, herontwikkeld en online gebracht. Bijna 180.000 mensen maakten gebruik van deze tool, waardoor deze een mooie plek naast de StemWijzer en YoungVoice heeft verworven.

Samenwerking

Met de cursus Politiek Actief helpen we deelnemers verkennen hoe de lokale politiek werkt en hoe ze daaraan kunnen bijdragen. In 2023 organiseerde ProDemos in opdracht van gemeenten 15 cursussen.

Onderzoek en ontwikkeling

In vergelijking met schoolgaande kinderen en jongeren zijn volwassenen een stuk lastiger te bereiken, zeker wanneer ze geen of weinig interesse hebben in de politiek. Begin 2023 deed ProDemos een verkenning naar de volwassen doelgroepen. Dit resulteerde in een focus van onze activiteiten op mensen met een afstand tot de democratische rechtsstaat. We richtten ons daarbij vooral op mensen die wel interesse hebben voor onderwerpen rondom de democratische rechtsstaat, maar die niet weten hoe ze zich kunnen informeren of kunnen deelnemen.

Familierondleiding naar de Tweede Kamer in Den Haag, 15 april 2022

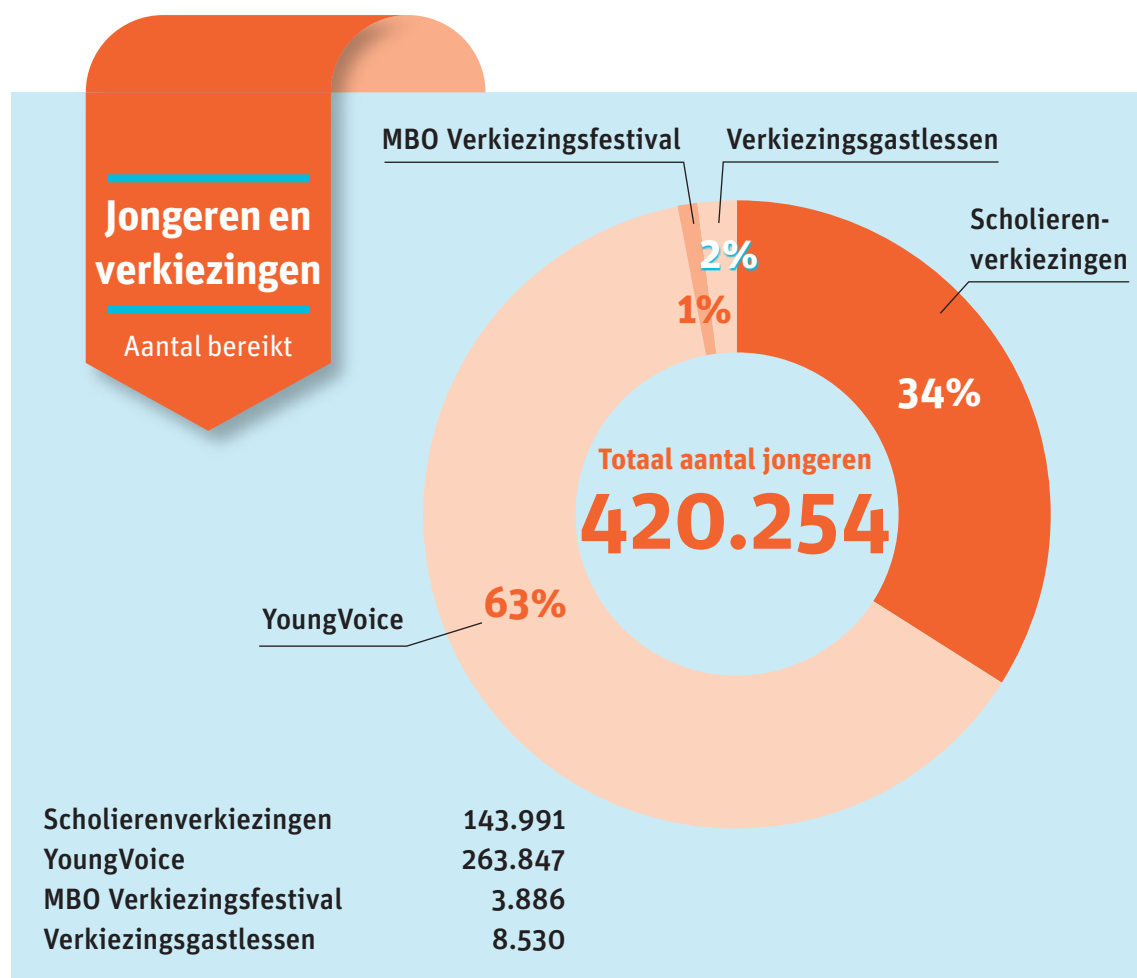
5. Goed geïnformeerd naar de stembus

Verkiezingen maart en november

Het was een bijzonder verkiezingsjaar voor Nederland en voor ProDemos. In maart 2023 vonden de verkiezingen voor de waterschappen en de Provinciale Staten plaats, waarna de Statenleden getript de Eerste Kamer kozen. Daarnaast vond door de val van het kabinet in november tussentijds de Tweede Kamerverkiezing plaats. De voorbereidingen voor de verkiezingen in maart waren al in 2022 gestart. Voor de tussentijdse Tweede Kamerverkiezing op 22 november 2023 moest ProDemos in een paar maanden tijd alle activiteiten organiseren. Doordat het draaiboek al klaarlag werd dit een succes. Vrijwel alle activiteiten die voor de verkiezing voor de Provinciale Staten werden ingezet, werden in oktober en november opnieuw georganiseerd.

Successen en geleerde lessen

De activiteiten voor scholen waren zeer populair. Zoals de verkiezingsgastlessen voor het voortgezet onderwijs en mbo. In totaal bereikten we daarmee ruim 11.500 leerlingen en studenten. Vooral voorafgaand aan de Tweede Kamerverkiezing was er veel vraag naar de gastlessen. De verkiezingsfestivals voor het mbo zijn inmiddels een vast onderdeel van het programma voor de verkiezingen. In 2023 organiseerde ProDemos samen met vaste partner Nationale Jeugdraad (NJR) maar liefst elf festivals. Samen hebben we zo'n

Uitslag Scholierenverkiezingen op het
Provinciehuis in Zwolle, 14 maart 2023

Stemhulpen zijn een belangrijk middel voor kiezers om zich te informeren over partijen bij verkiezingen. Zo kunnen ze gemakkelijk partijen vergelijken, wat de drempel verlaagt om te gaan stemmen. De kiezer maakt de keuze met meer vertrouwen.

Het belang blijkt ook uit het jaaroverzicht van Google voor 2023. De term 'stemwijzer' stak met kop en schouders boven andere zoektermen en werd significant vaker ingevoerd dan in andere jaren.

Dit jaar hebben we gewerkt aan het verder toegankelijk maken van de StemWijzer. Door extra aandacht voor simpele taal bijvoorbeeld. Met aanpassingen aan de website voldoet de StemWijzer inmiddels aan de toegankelijkheidseisen van de WCAG 2.1 AA norm. Daarnaast maakte DigiHandig oefenlessen over de StemWijzer voor mensen die moeite hebben met digitale apparaten.

Lancering StemWijzer Tweede Kamerverkiezing in Nieuwspoor, Den Haag, 25 oktober 2023

TOP 5 MEDIA

Bereikte personen via sociale media en online

1	Algemeen Dagblad	217.904.940
2	Reddit	46.751.339
3	X (Twitter)	37.930.217
4	NOS	35.861.028
5	De Telegraaf	28.999.501

Mediabereik: het totaal aantal bereikte personen via artikelen in sociale media en online waarin StemWijzer wordt genoemd. In de periode rond verkiezingen zijn ook geprinte media meegenomen.

Bereikte personen met artikelen over StemWijzer

Aantal artikelen	Aantal bereikte personen
2023	27.492 652.165.787
2022	23.489 857.561.890
2021	39.450 823.638.273

Aantal artikelen in sociale media en online waarin StemWijzer wordt genoemd met het totaal aantal bereikte personen. In de periode rond verkiezingen zijn ook geprinte media meegenomen. In 2023 is voor sommige bronnen de manier waarop bereikcijfers zijn meegenomen aangepast. Dit verklaart het verschil in aantal bereikte personen.

Verkiezingsfestival voor het mbo op het Albeda
Collega in Rotterdam, 21 november 2023

6.000 mbo-studenten aangemoedigd om te gaan stemmen. Bij twee festivals waren minister van OCW Dijkgraaf en minister van BZK De Jonge aanwezig.

Een bijzondere gebeurtenis was de dertigste editie van de scholierenverkiezingen. ProDemos organiseert deze voor bijna iedere Tweede Kamerverkiezing. Hiermee geven we jongeren een stem. We laten hen alvast wennen aan 'het echte werk' na hun achttiende verjaardag. Bij deze meest succesvolle editie ooit brachten maar liefst 144.000 leerlingen, verspreid over het land, hun stem uit.

ProDemos richt zich bij de verkiezingen ook op doelgroepen die minder vaak gaan stemmen. We informeren hen over het verkiezingsproces, zoals met de verkiezingsbijeenkomsten voor groepen die verder af staan van de democratie. Afgelopen jaar organiseerden we tientallen bijeenkomsten, waarmee we zo'n 2.650 mensen bereikten. Ook de Verkiezingskrant in gewone taal is erg geliefd. De provincie Flevoland besloot zelfs om deze krant huis aan huis te verspreiden. In aanloop naar beide verkiezingen werden bijna 450.000 kranten met verkiezingsinformatie verspreid.

Ook de StemWijzer en de andere online tools waren in trek. Voor de Provinciale Statenverkiezingen maakte ProDemos 4 StemWijzers in opdracht van de provincies. In totaal bereikten we daarmee mensen. De StemWijzer voor de Tweede Kamerverkiezing van november boekte een absoluut record. Maar liefst 9,2 miljoen keer werd deze volledig ingevuld. Nog nooit kende een stemhulp zo'n groot bereik. Maar ook YoungVoice, de stemhulp voor jongeren, wordt steeds populairder. Bij de Tweede Kamerverkiezing maakten 263.000 mensen hier gebruik van. Een grote groei in vergelijking met eerdere jaren.

Onderzoek en ontwikkeling

In aanloop naar de verkiezingen begin 2023 hebben we STEM omgevormd van een fysiek magazine naar een online platform. We zagen de behoefte van docenten voor meer materialen en met name ook online materialen. Ook konden docenten door de digitalisering van STEM de lessen vaker uitvoeren.

Eind 2023 is ProDemos gestart met de voorbereiding voor de verkiezing voor het Europees Parlement in juni 2024. Van de Europese Commissie hebben we een subsidie gekregen om hiervoor activiteiten te organiseren. We zetten deze in voor programma's die ook succesvol zijn uitgevoerd bij andere, recente verkiezingen. In het voorjaar van 2024 komen we met verkiezingsgastlessen, mbo-festivals, de Verkiezingskrant in gewone taal en YoungVoice. Andere activiteiten, zoals de StemWijzer, zijn ook opgestart.

Bereik 2023

Met twee verkiezingen was 2023 voor ProDemos een exceptioneel jaar. We bereikten meer deelnemers, bezoekers en gebruikers dan ooit. We investeerden in succesvolle activiteiten als Haagse Stemmen, maar maakten ook ruimte voor marketing en relatiebeheer.

Met de val van het kabinet stond ProDemos voor de uitdaging het programma voor de verkiezingen te herhalen. De activiteiten die we daarvoor organiseerden resulteerden bovendien in een uitzonderlijk hoge deelname en gebruik. Zo werd de StemWijzer maar liefst 9,1 miljoen keer volledig ingevuld, een record voor een landelijke stemhulp. Ook de Scholierenverkiezingen waren ongekend succesvol: maar liefst 144.000 leerlingen en studenten brachten hun stem uit.

De bereikcijfers van de programma's voor het vo en het mbo bleven dit jaar wel achter ten opzichte van de streefcijfers. Dit komt onder andere door het substitutie-effect waarbij docenten kiezen voor programma's rondom de Verkiezingen, zoals de verkiezingsgastlessen en -festivals, maar ook de zeer populaire Scholierenverkiezingen. Tegelijk weten de programma's de stijgende lijn vast te houden, want er is nog altijd sprake van groei ten opzichte van eerdere jaren.

Bereikcijfers 2023*	Bereik 2022	Prognose 2023	Bereik 2023
Primair onderwijs			
Bereik onder begeleiding	8860	10.950	15.725
Ander bereik	237936	184.300	320.817
Intermediairs	1267	1.900	4.096
Subtotaal	248.063	197.150	340.638
Voortgezet onderwijs			
Bereik onder begeleiding	71.511	117.400	90.538
Ander bereik	43.364	79.350	72.749
Intermediairs	3.851	4.700	13.833
Subtotaal	118.726	201.450	177.120
Mbo			
Bereik onder begeleiding	17.177	60.500	28.060
Ander bereik	28.436	31.300	42.162
Intermediairs	0	50	3.828
Subtotaal	45.613	91.850	74.050
Volwassenen			
Bereik onder begeleiding	15.491	16.000	17.975
Ander bereik	167.560	170.000	1.030.278
Subtotaal	183.051	186.050	1.048.253
Verkiezingen			
Bereik onder begeleiding	12.256	16.800	20.757
Ander bereik	1.799.605	1.724.550	9.840.282
Subtotaal	1.811.861	1.741.350	12.222.989

* Vanaf 2023 wordt het bereik en de kwaliteit van activiteiten en producten op programmaniveau gemonitord. Bereik onder begeleiding geeft het aantal deelnemers weer aan activiteiten die worden uitgevoerd onder begeleiding van een medewerker van ProDemos. Onder 'ander bereik' vallen alle deelnemers die we via derden of via platforms, middelen en producten bereiken. Dit heeft dus betrekking op een uiteenlopende range aan activiteiten, zoals kranten, lespakketten, maar ook online tools, websites en platforms.

De Dalton Nicolaaschool in Doorn aan de slag met de Derde Kamer, 26 september 2023

6. Een sterk ProDemos

Interne organisatie

ProDemos heeft in de afgelopen jaren de basis gelegd voor een stabielere en professionelere organisatie. Het programmatisch werken is gemeengoed geworden en het managementteam pakt zijn voortrekkersrol in cultuur- en verandertrajecten.

Uiteraard blijft er altijd ruimte voor verdere groei en verbetering. Vooruitlopend op de visitatie in 2024 heeft ProDemos eind 2023 adviesbureau Hoenderstaete de opdracht gegeven een zelfevaluatie te doen. Daarnaast is gestart met een evaluatie van het programmatisch werken, twee jaar na de introductie ervan. Met de verbeterpunten uit beide rapporten kan ProDemos verder bouwen aan de organisatie.

Bevlogen en vitale medewerkers

ProDemos blijft inzetten op het binden, boeien en behouden van onze bevlogen en enthousiaste medewerkers. Dit doen we onder andere door jaarlijks een inspiratiedag te organiseren, met het personeelsuitje, kennisbijeenkomsten en werkbezoeken. Ook binnen teams is er aandacht voor onderlinge verbinding en kennisdeling.

Het teambuildingtraject dat in 2022 is gestart is in 2023 voor vrijwel alle afdelingen afgerond. Bij het team Bestuursondersteuning is dit vanwege wisselingen in de samenstelling uitgesteld naar 2024. Alle leidinggevenden hebben periodiek intervisie met elkaar gehad. Deze intervisie is voortgekomen uit het leiderschapstraject dat alle leidinggevenden in 2021 volgden en is bedoeld om onderling ervaringen te delen en daarvan te leren.

Instroom, doorstroom, uitstroom

Op 31 december 2023 had ProDemos 189 medewerkers in dienst (78,4 fte), een stijging van bijna 4,5 fte ten opzichte van 2022. 73 medewerkers hebben een nulurencontract. Deze grote groep bestaat voornamelijk uit begeleiders. Vaak zijn dit studenten die het werk combineren met hun studie of pas afgestudeerden die net de arbeidsmarkt betreden. Op grond van de Wet arbeidsmarkt in balans is een deel (22) van de oproepkrachten doorgestroomd naar een contract voor een bepaald aantal uur.

In 2023 hebben 59 medewerkers ProDemos verlaten. Een overgroot deel van de vertrekkende medewerkers zijn begeleiders, namelijk 78%, die na hun studie een andere baan vinden. ProDemos is vaak voor hen een eerste baan en een opstap naar verdere carrièremogelijkheden. Als werkgever vindt ProDemos het belangrijk jonge professionals de kans te geven om te groeien en vaardigheden te ontwikkelen die hun verder helpen bij hun carrière, binnen of buiten ProDemos.

We vragen vertrekkende collega's een exitformulier in te vullen. De resultaten van de exitformulieren en -gesprekken bieden waardevolle inzichten die de basis vormen voor concrete verbeteringen in onze organisatie. Bijvoorbeeld op het gebied van de werkomgeving en medewerkerstevredenheid. Afgelopen jaar vulden 21 medewerkers het formulier in. Met enkelen is op hun verzoek een exitgesprek met HR gevoerd. Hoewel de respons via het exitformulier licht toeneemt, zal HR ook komend jaar expliciet blijven vragen om de input van vertrekkende collega's om zo de respons te vergroten.

Met het verzuimcijfer van 3,6% komen we ruim onder het landelijk gemiddelde van 5,5% uit. Het ziekteverzuim is 2 procentpunt gedaald ten opzichte van 2022. Met verschillende interventies hebben we daar naartoe gewerkt. Onder andere de (in 2022 gestarte) constructieve samenwerking met de bedrijfsarts heeft aan deze daling bijgedragen. Verder is de daling een voortzetting van het minder aanwezige coronavirus. De gemiddelde verzuimfrequentie van 1,52 blijft zo'n 50% hoger dan het landelijk gemiddelde dat rond de 1 ligt. Vanwege de daling van het verzuimcijfer is ook de bedrijfsarts tevreden over de ontwikkeling van het ziekteverzuim bij ProDemos in vergelijking met (andere) sector(en) en getuigt van effectieve maatregelen die zijn genomen om de gezondheid en het welzijn van medewerkers te ondersteunen. Deze successen zijn het resultaat van verschillende initiatieven zoals ergonomie op de (thuis)werkplek, het bevorderen van een positieve werkcultuur, toegang tot counseling en andere vormen van ondersteuning voor medewerkers bij het omgaan van gezondheidsproblemen en stress.

Competentiemanagement

Na de afronding van de herziening van het functiehuis in 2022 is besloten om aan alle functieprofielen competenties te koppelen. Deze competenties zijn in gezamenlijke werksessies met leidinggevenden en medewerkers uitgewerkt. Vervolgens zijn de managers geïnstrueerd hoe zij de beschreven competenties kunnen inzetten in hun team. Met deze training is het traject eind augustus succesvol afgerond.

Arbeidsvoorwaarden publiek

Bij de invoering van de arbeidsvoorwaardelijke afspraken voor de afdeling Publiek in april 2022 werd afgesproken deze na een jaar te evalueren. Deze evaluatie heeft inderdaad plaatsgevonden. Tijdens dit traject is via een klankbordgroep informatie verzameld. Ook heeft een externe advocaat alle voorwaardelijke afspraken getoetst. De definitieve aangepaste arbeidsvoorwaardelijke afspraken voor begeleiders zijn vastgelegd en in de praktijk gebracht.

Werkplezier en sociale veiligheid

Arbobeleid

ProDemos streeft naar goede en veilige werkomstandigheden voor alle mensen die bij de organisatie werken. Veiligheid gaat naast fysieke veiligheid ook over sociale veiligheid: medewerkers die respectvol met elkaar omgaan en met plezier hun werk kunnen uitvoeren. In mei 2023 is de periodieke risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) door een externe partij uitgevoerd. We hebben de bijbehorende acties uit het plan van aanpak inmiddels uitgevoerd.

Gedrag en integriteit

Om een veilige werkomgeving te garanderen kent ProDemos een gedrags- en integriteitscode. De ondernemingsraad heeft de directie verzocht om samen met hen de code te actualiseren. Met instemming van de ondernemingsraad is gekozen voor een nieuwe opzet van de gedrags- en integriteitscode. Begin 2024 delen we deze met de medewerkers.

In januari 2023 is de Wet Huis voor klokkenluiders vervangen door de Wet bescherming klokkenluiders. Dit was aanleiding voor ProDemos om met instemming van de ondernemingsraad de meldregeling misstanden te actualiseren en te publiceren op intranet.

Diversiteit en inclusiviteit

Bij ProDemos zijn diversiteit en inclusiviteit verankerd in de kernwaarden onpartijdigheid en toegankelijkheid. In 2022 hebben we afgesproken dat alle afdelingen het diversiteitsbeleid op hun eigen manier uitvoeren. Concrete voorbeelden zijn een workshop over het onderwerp tijdens de inspiratiedag 2023 en een training voor leidinggevendenden en coaches. HR heeft de wervingsteksten aangepast en bij de selectie van nieuwe medewerkers houden we rekening met een maatschappelijk representatieve samenstelling van het personeelsbestand. In het gebouw zijn aanpassingen gedaan die de toegankelijkheid verhogen, bijvoorbeeld door markering aan te brengen op de traptredes. De aanjaaggroep diversiteit en inclusie organiseerde een activiteit op Diversity Day.

Kennis en inspiratie

Kennissessies, werkbezoeken en inspiratiedagen dragen bij aan het werkplezier van veel collega's. In 2023 organiseerden we kennissessies over democratie en de rechtsstaat. We ontvingen de Kiesraad en de onderzoekers van het Adolescentenpanel Democratische Kernwaarden en Schoolloopbanen (ADKS) en gingen in gesprek met Wim Voermans en Jack de Vries. Ook gingen collega's op werkbezoek, onder andere naar het Kabinet van de Koning. Tijdens de inspiratiedag deelde de Groningse Commissaris van de Koning, René Paas, zijn

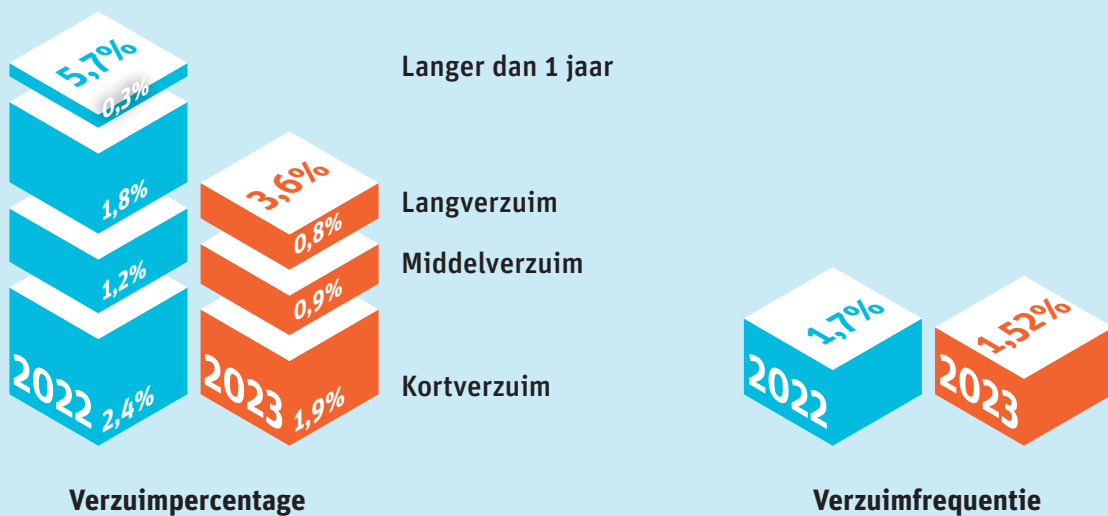
Medewerkers in beeld

ProDemos blijft inzetten op het binden, boeien en behouden van onze bevoegen en enthousiaste medewerkers. Er is aandacht voor doorstroom, uitstroom en verzuim en diversiteit. Een toelichting op de cijfers is te lezen in het hoofdstuk over de interne organisatie.

Formatie en personeelsverloop

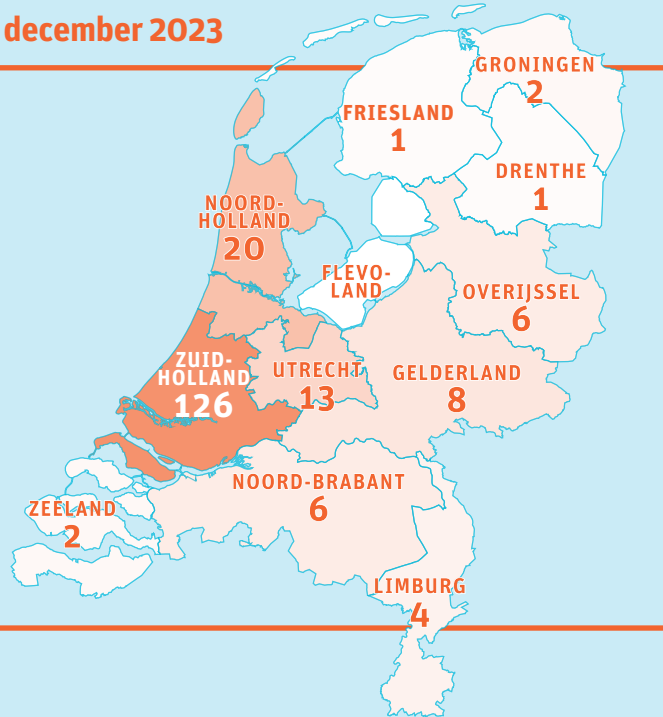
Verzuim

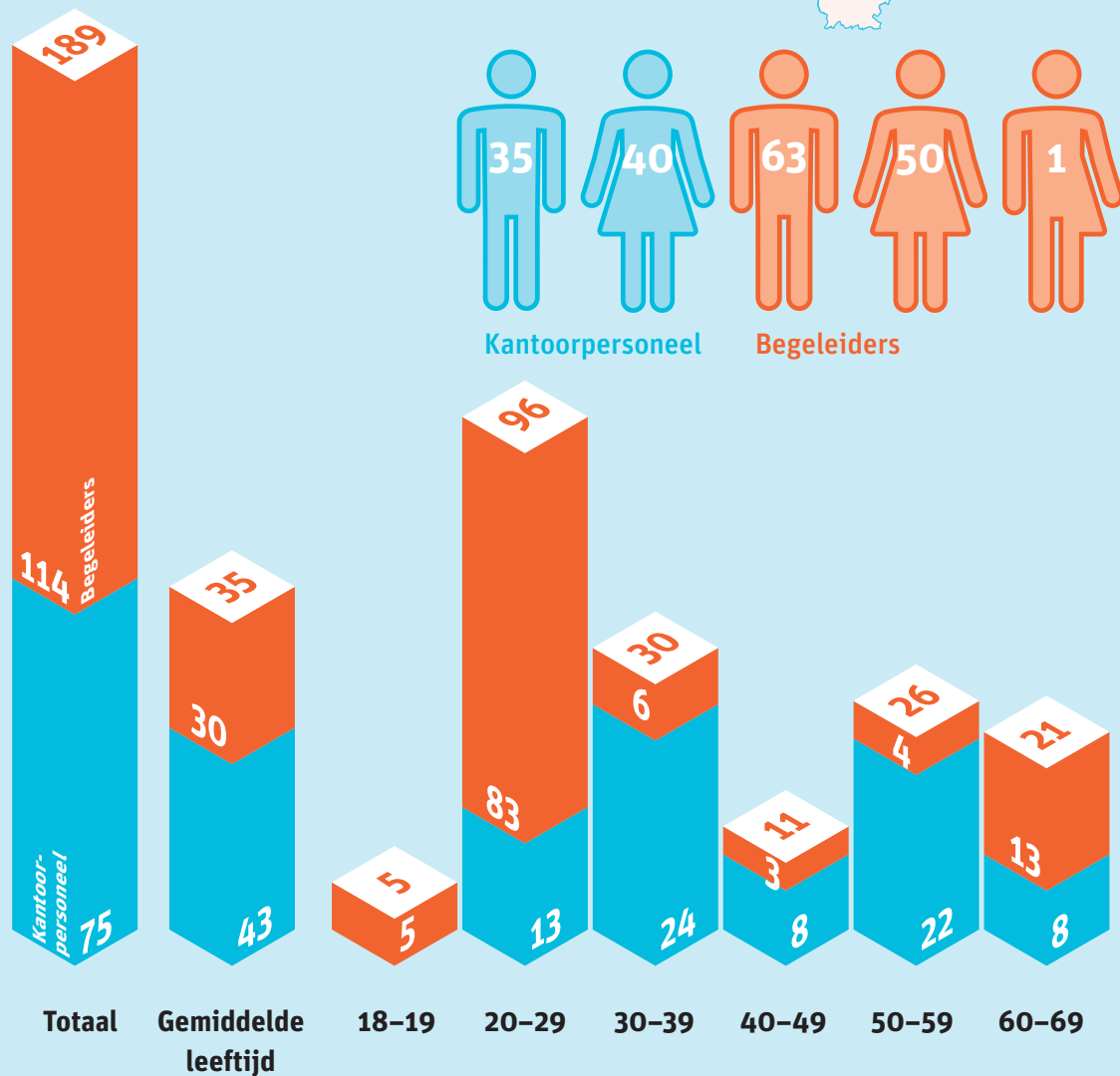
Diversiteit en representatie 31 december 2023

Totaal aantal medewerkers

189

Leeftijdsoopbouw en gender

inzichten in de negatieve gevolgen van de gaswinning en de schadeafhandeling op het vertrouwen in de politiek en bestuur.

Tijdens de trainingsdagen voor begeleiders gaf Critical Mass, expert op het gebied van schurende gesprekken, een training over de omgang met polariserende uitspraken. Deze training met acteurs is onderdeel van de doorlopende leerlijn neutraliteit en weerbaarheid. Onder andere de jaarlijkse neutraliteitstraining, de halfjaarlijkse didactische training en de halfjaarlijkse interviews onder begeleiders vallen daaronder.

Corporate en interne communicatie

De afdeling Marketing en Communicatie adviseert over en regelt de marketingcommunicatie van de projecten die ProDemos uitvoert. Ook verzorgt het team de corporate communicatie, inclusief de woordvoering. De pers weet ProDemos altijd goed te vinden. Ons mediateam staat de pers te woord en draagt op die manier bij aan het informeren van burgers over democratie en rechtsstaat. Ook in 2023 deden diverse medewerkers een mediatraining. Daarnaast is een werkgroep belangenbehartiging opgericht met als doel gestructureerd contact te onderhouden met onze stakeholders.

Een hoogtepunt was in januari 2023 de lancering van de nieuwe website prodemos.nl. Tevens heeft de afdeling speciale aandacht voor toegankelijke communicatie. De collega's volgden een training digitale toegankelijkheid. Ook trainden wij onze externe vormgevers over dit onderwerp.

Eerste editie Democracy in Den Haag, 23 mei 2023

Verkiezingsbijeenkomst in het Vadercentrum Adam in de Schilderswijk van Den Haag, 17 november 2023

Op het gebied van interne communicatie zijn in 2023 de voorbereidingen gestart voor het nieuwe intranet, de plek waar alle informatie en links naar tools voor medewerkers samenkomen.

Huisvesting en duurzaamheid

In de zomer van 2023 is het bezoekerscentrum aan de Hofweg opnieuw ingericht, waardoor passanten beter zicht hebben op onze activiteiten. Ook is de gebruiksmelding voor de brandweer geactualiseerd. Eind 2023 startten de gesprekken met de verhuurder over ontsluiting van het tweede trappenhuis aan de Hofweg voor leerlingengroepen. Met een kleine ingreep blijkt dat mogelijk te zijn, zodat we een separaat trappenhuis krijgen voor de opgaande en voor de neergaande stroom leerlingen. Dit verhoogt de veiligheid van de leerlingen en vergroot de capaciteit van het gebouw voor bezoekers. De besprekingen hierover met verhuurder en andere huurders vervolgen we in 2024.

Vanwege de gewenste groei in leerlingenaantallen na de renovatie van het Binnenhof verkennen we sinds 2022 de mogelijkheden voor uitbreiding van huisvesting. Dit mondt uit in een programma van eisen voor de langetermijnhuisvesting van ProDemos. In 2023 onderzochten we vervolgens de varianten voor gebruik van het pand aan de Hofweg. In 2024 wordt overleg hierover met BZK voortgezet, omdat de minister van BZK de huisvesting van ProDemos bepaalt.

Hybride werken

In 2023 heeft een evaluatie plaatsgevonden onder de leidinggevenden en alle medewerkers die van hybride werken gebruikmaken. Hybride werken blijkt voor veel werknemers de werk-privébalans daadwerkelijk te verbeteren en de mogelijkheid te geven concentratiewerk thuis uit te voeren. Het aantal reisbewegingen is veel minder, waardoor de reiskosten zijn afgenomen. Dit bevordert een duurzame bedrijfsvoering. Daarop is besloten om het huidige beleid voor hybride werken voort te zetten.

Fysieke veiligheid

De bhv-organisatie is goed op sterkte met 21 bhv'ers die jaarlijks een training volgen. In 2023 is de bhv-app Safeguard in gebruik genomen. De veiligheid bij de studio's in New Babylon, de tijdelijke dislocatie van ProDemos, wordt beter gewaarborgd door de structurele inhuur van een beveiliging en doordat de deuren bij New Babylon zijn voorzien van toegangsbeveiliging. Het aantal ongenode gasten is hierdoor gedaald. De dagcoördinatoren hebben een agressie-preventietraining gevolgd om bij incidenten adequaat te kunnen optreden.

Duurzaamheidsbeleid

ProDemos heeft in 2023 duurzaamheidsbeleid opgesteld en verwacht dit na advies van de ondernemingsraad in 2024 te kunnen invoeren.

Automatisering

In april 2023 is PAS, het nieuwe reserveringssysteem van ProDemos, live gegaan. Inmiddels ondersteunt het systeem de uitvoering van al onze activiteiten. Het systeem verbindt uiteenlopende geautomatiseerde processen in de organisatie en levert de input voor rapportages. Alhoewel de ontwikkeling veel tijd en middelen heeft gekost is daarmee wel het technisch fundament voor de komende jaren neergezet.

Informatiebeveiliging

In 2023 hebben we organisatorische en technische maatregelen genomen om de informatiebeveiliging up-to-date te houden en verder aan te scherpen. Zo heeft het voltallige personeel training gekregen over de gevaren van digitaal werken. Ook zijn er onafhankelijke audits uitgevoerd om technische systemen te testen op kwetsbaarheden. Op basis van de resultaten hebben we maatregelen getroffen.

Governance

ProDemos volgt de Governance Code Cultuur 2019. In 2023 hebben we de statuten, het bestuursreglement, het directiereglement en de volmachtregeling herschreven. De aanpassingen in de statuten volgen op de Wet bestuur en toezicht rechtspersonen ('Wbtr'), die op 1 juli 2021 in werking is getreden, en enkele wijzigingen in de governance.

Veiligheid en risicobeheersing zijn een integraal onderdeel van de werkprocessen van ProDemos. De risicotoplijst bespreken we tweemaal per jaar in het MT en met de raad van toezicht. Ook ontvangt de directie alle incidentmeldingen en rapporteert zij hierover jaarlijks naar de raad van toezicht.

Vertrouwenspersoon en integriteit

In 2023 heeft ProDemos na vertrek van een externe vertrouwenspersoon gekozen voor de werving van een nieuwe tweede externe vertrouwenspersoon. Na instemming van de ondernemingsraad zijn we in november 2023 de samenwerking aangegaan met Winston & Partners en hun vertrouwenspersoon. In totaal heeft ProDemos vier vertrouwenspersonen.

Financiële resultaten

Hoewel voor 2023 een tekort was begroot van bijna € 300.000,- is het resultaat geëindigd op circa –€ 575.000,-. De activiteiten voor de vervroegde Tweede Kamerverkiezing waren niet begroot. Verder werden de huurlasten hoger en verdubbelden de energie- en servicekosten. Doordat een groot deel van die huisvestingslasten worden doorbelast naar de activiteitkosten kwamen alleen al de externe activiteitkosten € 750.000,- hoger uit dan begroot. Ter compensatie van de stijgende lonen en prijzen ontving ProDemos van de Tweede Kamer loon- en prijscompensatie. Deze werd echter niet toegekend door het ministerie van BZK. Doordat enkele investeringskosten en ontwikkelkosten zijn opgeschoven naar 2024. Bleef het negatieve resultaat toch nog onder de zes ton.

Een uitgebreide toelichting op de financiële resultaten is te lezen in de jaarrekening 2023. Bij deze jaarrekening is een goedkeurende controle – verklaring van de accountant verstrekt.

Uitslag Scholierenverkiezingen op het Provinciehuis in Zwolle, 14 maart 2023

Ontwikkeltrajecten interne organisatie	Aanvang	Status
Werken aan een veilige en plezierige werkomgeving	2020	doorlopend
Teambuilding	2022	2024
Diversiteitsbeleid	2022	doorlopend
Diverse evaluaties HR	2023	Afgerond
Inrichting planning & controlcyclus	2022	2024
Ontwikkeling programmatisch werken	2023	In ontwikkeling
Ontwikkeling kwaliteitszorg	2022	In ontwikkeling
Verkenning planningsproces in het land	2023	Afgerond
Inrichten structureel marktonderzoek	2022	Afgerond
Ontwikkeling en implementatie relatiebeheer	2021	Herstart
Investeren in acquisitie	2023	doorlopend
Verkenning van groei in het land	2022	2024
Langetermijnhuisvesting	2023	2024

Medezeggenschap

Verslag ondernemingsraad

De ondernemingsraad heeft in 2023 een groot aantal onderwerpen behandeld. Bijvoorbeeld de invoering van het competentie management, nieuwe arbeidsvoorwaardelijke afspraken voor begeleiders, een vernieuwde gedrags- en integriteitscode en advisering over een samenvoeging van twee afdelingen.

De ondernemingsraad kijkt positief terug op de behandeling van deze onderwerpen. De behandeling van de nieuwe arbeidsvoorwaardelijke afspraken viel op door het grondige proces met focusgroepen, ingewonnen advies en doorlopend overleg met de leden van de ondernemingsraad. Dit proces en de samenwerking met de directie hebben geleid tot goede afspraken die relevant zijn voor een grote groep medewerkers.

Naast de dossiers die door de directie naar de ondernemingsraad zijn verstuurd, heeft de ondernemingsraad ook initiatief genomen over een aantal onderwerpen. Bijvoorbeeld het diversiteitsbeleid, het duurzaamheidsbeleid en een vraagstuk rondom het loopbaanbudget. Diversiteit komt regelmatig terug op de agenda en op het gebied van duurzaamheid heeft de OR aan de directie gevraagd om heldere kaders en duidelijke taken en verantwoordelijkheden. Verder is ervoor gezorgd dat onderlinge verschillen in de opbouw mogelijkheden van het loopbaanbudget voorkomen worden. De ondernemingsraad kijkt positief terug op de dialoog en samenwerking met de directie en HR over deze onderwerpen.

De heidag voor de ondernemingsraad in november stond in het teken van de eigen professionalisering. Het aantal werkgroepen is teruggebracht en de scholingsmogelijkheden zijn verkend.

In 2023 bestond tot november de ondernemingsraad uit: Erik ter Horst, Manon van de Vondervoort, Omar Bounaanaa, Nihat Eski, Rick Hulshof, Fleur Poot en Bas van Veen. Sinds de verkiezingen bestaat de ondernemingsraad uit: Erik ter Horst, Rick Hulshof, Fleur Poot, Atma Saam, Bibi Berenschot, Nihat Eski en Omar Bounaanaa. De ondernemingsraad heeft in 2023 zeven keer met de directie overlegd.

Wijkcafé Gedeelde Waarden in Velzen, 10 maart 2023

Raad van adviseurs

ProDemos kent een raad van adviseurs (RvA), bestaande uit deskundigen op de gebieden van politiek, democratie, rechtsstaat, media, educatie en publieksbereik. De raad van adviseurs geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de directeur over de koers en de strategie van ProDemos. De RvA adviseerde onder meer over een nieuw parlementair bezoekerscentrum, mediawijsheid en mogelijkheden tot samenwerking met gerelateerde organisaties.

De samenstelling van de RvA wijzigde in 2023 door het terugtreden van prof. dr. Arco Timmermans, mr. Martijn Polak en prof. dr. Tom van der Meer wegens het eind van hun benoemingstermijn en van Emile Roemer en Sarah de Lange wegens de onmogelijkheid de werkbelasting te combineren met hun andere werkzaamheden.

Allen zijn inmiddels vervangen; hun posities in de raad zijn ingenomen door Folkert Jensma (juridisch redacteur, commentator en columnist bij NRC en voorzitter van het hoofdbestuur van de Nederlandse Vereniging van Journalisten), Huri Sahin (burgemeester van Rijswijk en lid van de Raad voor het Openbaar Bestuur), Michel Buchel (oud-directeur-bestuurder NEMO Science Museum), prof. dr. Nadira Saab (bijzonder hoogleraar e-didactiek primair en voortgezet onderwijs aan de Universiteit van Leiden) en Robine de Lange-Tegelaar (President van de Rechtbank Den Haag). Heleen Rutgers (Hoofdofficier van Justitie bij het arrondissementsparket Oost-Brabant en voorheen Programmadirecteur Straf met Zorg bij het Openbaar Ministerie) zorgde voor de continuïteit. De RvA kwam in het najaar van 2023 in de nieuwe samenstelling bijeen.

Verslag raad van toezicht

De raad van toezicht (RvT) houdt toezicht op de algemene gang van zaken binnen ProDemos. De raad kwam zes keer bijeen met de directie, de ondernemingsraad en interne en externe stakeholders. Ook had de voorzitter van de raad van toezicht samen met de directeur een jaargesprek met de Directeur-Generaal van het ministerie van BZK, de heer van Hout.

De raad kijkt terug op een prachtig jaar waarin ruim 250.000 leerlingen en studenten hebben deelgenomen aan educatieve programma's en zo'n 40.000 volwassenen een rondleiding volgden of meededen aan een workshop, cursus of andere bijeenkomst. De pilot in Limburg verliep zeer succesvol en de activiteiten in de regio's namen toe. Na de val van het kabinet in juli wist de organisatie in korte tijd vele en diverse verkiezingsactiviteiten neer te zetten en voor veel van die activiteiten qua deelnemers- en gebruikersaantallen records te breken.

Het 12,5-jarig bestaan van ProDemos is in februari met de medewerkers gevierd tijdens een inspiratiedag en in september extra luister bijgezet met een bezoek van de koning aan een programma met een schoolklas. De voorzitter en vicevoorzitter van de raad van toezicht waren hierbij aanwezig.

Uitslag Scholierenverkiezingen voor de Tweede Kamerverkiezing
bij ProDemos in Den Haag, 21 november 2023

Op de agenda van de raad stonden onder meer de volgende onderwerpen:

- Competentiemanagement
- Evaluatie arbeidsvoorwaarden afdeling publiek
- Veilige en inclusieve werkomgeving
- Statuten en reglementen
- Langetermijnhuisvesting
- Terugblik verkiezingsactiviteiten
- Randvoorwaarden bij groei in de regio's
- Ontwikkeling leiderschap binnen de organisatie

De subcommissies van de raad kwamen in 2023 verschillende keren bijeen. De auditcommissie heeft met de externe accountant de bevindingen uit de interim-controle 2023 en de jaarrekening 2022 besproken. De auditcommissie besprak daarnaast de bevindingen uit een extern advies over de planning en controlcyclus en de vervanging van de boekhoudsoftware. Ook het informatiebeveiligingsbeleid, de cybersecurity en de risicoanalyse waren terugkerende onderwerpen.

De commissie onderwijs en kwaliteit heeft één vergadering gehouden en besprak het jaarverslag, het onderzoek naar het bereik van de activiteit Parlement op School en de opbrengst van de exitgesprekken.

De remuneratiecommissie heeft zich beziggehouden met de beoordeling van de directeur en met de werving van twee nieuwe leden van de raad van toezicht. Daarnaast bestaat er frequent contact met de directie over de lopende gang van zaken. Begin 2024 staat de zelfevaluatie van de raad van toezicht op de agenda.

In juni 2023 nam de raad afscheid van Elvira Sweet en in december van Guikje Roethof. Na een herbenoeming in het begin van het jaar verliet Hans Teunissen de raad van toezicht in juni wegens zijn benoeming tot Tweede Kamerlid.

De raad bestond op 31 december 2023 uit de volgende personen: drs. Ed Nijpels, voorzitter; mr. drs. Maria van de Schepop, vicevoorzitter; mr. drs. Daniëlle Woestenberg; en drs. Vincent Moolenaar. In de zomer vertrok Hans Teunissen na zijn benoeming als Tweede Kamerlid voor D66. In december is het voorgenomen besluit van de RvT om dhr. A.A. Pormes te benoemen tot RvT-lid, op voordracht van de ondernemingsraad, aan de minister van BZK voorgelegd voor instemming. Op de jaargrens was deze nog niet verkregen. Inmiddels wel. Dhr. A.A. Pormes is tevens lid van de commissie onderwijs en kwaliteit.

De werving voor een zesde lid (ter vervanging van Guikje Roethof) was in december bijna afgerond.

Bronvermelding

- ¹ DUO Onderwijsonderzoek & Advies (2023a). Rapportage: *Behoeftenonderzoek leerkrachten po*. Utrecht: DUO.
- ² Ipsos (2023). *Tweede Kamerverkiezingen 2023: Ipsos Kiezersonderzoek*. Amsterdam: Ipsos.
- ³ Vollaard, H., de Blok, L., & den Ridder, J. (2022). *De lokale niet-stemmer: Een analyse van de lage opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2022*.
- ⁴ DUO Onderwijsonderzoek & Advies (2023b). Rapportage: *Behoeftenonderzoek docenten mbo*. Utrecht: DUO.

Colofon

ProDemos – Huis voor democratie en rechtsstaat

Hofweg 1
2511 AA Den Haag
(070) 757 02 00
www.prodemos.nl
info@prodemos.nl

Beeldmateriaal:

Bart van Vliet, met uitzondering van
p. 2 Guus Schoonwille/Hollandse Hoogte
p. 4 en 30 Brandon Baan
p. 6 en 29 concept infographics: Carrie Zwarts
p. 8 en 9 Frank van Beek
p. 27 en 43 Sander Koning
p. 40 Martijn Beekman

Vormgeving & infographics

Puntspatie [bno], Amsterdam

ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, het waterschap, de provincie, het land en Europa.

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos
Hofweg 1H
2511 AA Den Haag

(070) 757 02 00
info@prodemos.nl
prodemos.nl

